

Sygn. akt VIII U 266/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 kwietnia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Teresa Kalinka
Protokolant:	Ewa Grychtol

po rozpoznaniu w dniu 21 kwietnia 2015 r. w Gliwicach

sprawy H. O. (1) (O.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.

o umorzenie należności z funduszu alimentacyjnego

na skutek odwołania H. O. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.

z dnia 19 grudnia 2014 r. **nr** (...) - Al(...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że umarza H. O. (1) należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu.

(-) SSO Teresa Kalinka

Sygn. akt VIII U 266/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 19 grudnia 2014r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. odmówił H. O. (1) umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w łącznej kwocie 9.304,21 zł.

W uzasadnieniu decyzji ZUS wskazał, że w okresie od września 1987r. do sierpnia 1998r. wypłacał w zastępstwie zobowiązanej H. O. (1) świadczenia z funduszu alimentacyjnego, na podstawie wniosku przesłanego do ZUS przez Komornika Sądowego w G. na rzecz K. L. i G. L.. Na dzień wpływu wniosku o umorzenie zadłużenia H. O. (1) posiada zadłużenie wobec likwidowanego funduszu alimentacyjnego na kwotę 9.304.21 zł. W ocenie organu rentowego, wprawdzie sytuacja materialno-bytowa oraz zdrowotna zobowiązanej jest trudna, nie mniej jednak niski standard życia nie może stanowić podstawy do umorzenia należności funduszu alimentacyjnego w likwidacji. W ocenie ZUS wnioskodawczym nie wykazała, że zwrócenie należności nie jest możliwe. H. O. (2) jest osobą posiadającą stałe źródło dochodu w postaci emerytury, z której prowadzona jest skuteczna egzekucja.

Nadto wnioskodawczyni uzyskuje dodatkowy dochód z tytułu wykonywania pracy na podstawie porozumienia o wolontariat (opieka nad osobami niepełnosprawnymi), brak zatem przesłanek do stwierdzenia, że trwale lub długookresowo utraciła ona możliwość spłaty zobowiązania wobec funduszu alimentacyjnego w likwidacji. ZUS podniósł, że wnioskodawczyni powołuje się na przewlekłe schorzenia, nie posiada jednak orzeczenia o stopniu niepełnosprawności. ZUS podkreślił, że konieczność spłaty zadłużenia wobec funduszu alimentacyjnego stanowi konsekwencję wieloletniego nie wywiązywania się przez zobowiązaną z obowiązku alimentacyjnego względem dzieci a otrzymując decyzję o podjęciu wypłaty świadczeń alimentacyjnych przez fundusz alimentacyjny była pouczona, że świadczenia te wypłacone z funduszu alimentacyjnego w zastępstwie osoby zobowiązanej mają charakter zwrotny, tj. podlegać będą zwrotowi na rachunek funduszu wraz z 5% opłatą związaną z kosztami działalności funduszu. W ocenie ZUS podjęcie decyzji o umorzeniu należności byłoby zaprzeczeniem celów, dla jakich ustanowiono instytucję prawną funduszu alimentacyjnego, gdyż zobowiązany, który posiada realne możliwości spłaty zadłużenia w dłuższym okresie czasu nie powinien być premiiowany umorzeniem należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego.

W odwołaniu od powyższej decyzji H. O. (1) wniosła o jej zmianę i umorzenie należności względem likwidowanego funduszu alimentacyjnego. Podniosła, że jest osobą starszą i schorowaną, cierpi na cukrzycę i nadciśnienie i nie stać ją na wykupienie leków, gdyż po potrąceniu z emerytury zaległych alimentów i opłat na życie zostaje jej około 250 złotych.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniosł o jego oddalenie, podtrzymując stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Gliwicach ustalił:

H. O. (1) ur. (...) była zobowiązana do alimentacji na rzecz K. L. i G. L. – synów z pierwszego małżeństwa.

W związku z bezskutecznością egzekucji alimentów, Zakład Ubezpieczeń Społecznych podjął w okresie od września 1987r. do sierpnia 1998r. w zastępstwie zobowiązanej do alimentacji wypłatę świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

W dniu 29 października 2014r. H. O. (1) złożyła w organie rentowym wniosek o umorzenie należności z likwidowanego funduszu alimentacyjnego, motywując wniosek złym stanem materialnym i zdrowotnym.

Organ rentowy nie dopatrył się w sytuacji odwołującej szczególnych okoliczności uzasadniających umorzenie należności wobec funduszu alimentacyjnego i w dniu 19 grudnia 2014r. wydał zaskarżoną decyzję odmowną.

Ustalono, iż na dzień wpływu wniosku o umorzenie należności z funduszu alimentacyjnego, zaległości odwołującej wobec funduszu alimentacyjnego wynoszą 9.304,21 zł.

Sąd ustalił, że H. O. (1) jest od 1995r. wdową. Do września 2014r. zamieszkiwała i prowadziła gospodarstwo wraz z upośledzonym synem z drugiego małżeństwa M. O.. Syn był uprawniony do renty socjalnej i rodzinnej po ojcu w łącznej kwocie 920 zł, która była dodatkowym źródłem dochodu rodziny.

M. O. zmarł w dniu 20 września 2014r.

Obecnie ubezpieczona zamieszkuje sama i sama prowadzi gospodarstwo domowe.

Sąd ustalił, iż od 1 października 2002r. odwołująca jest uprawniona do emerytury w kwocie brutto 1252,75 zł (za marzec 2015r.). Emerytura objęta jest egzekucją komorniczą w związku z zadłużeniem wobec funduszu alimentacyjnego. Potrącenia wynoszą 507,25 zł miesięcznie. Ubezpieczonej z emerytury pozostaje do wypłaty 441,23 zł netto.

Ubezpieczona jest zatrudniona na podstawie porozumienia o wolontariat w Stowarzyszeniu Pomocy (...) w G.. Z tego tytułu otrzymuje zwrot kosztów wtedy, kiedy zajmuje się innymi osobami. Za grudeń 2014r. otrzymała 456 zł.

Wg przedstawionych rachunków za wrzesień 2014r. ubezpieczona poniosła wydatki za energię w kwocie 49,83 zł oraz za gaz 55,00 zł.

Wg oświadczenia odwołującej wydatki gospodarstwa domowego za miesiąc październik 2014r. za czynsz i media wynoszą 663 zł: czynsz - 283,00 zł, energia elektryczna - 200,00 zł, gaz - 110,00 zł, telefon - 30,00 zł, abonament telewizyjny - 40,00 zł. Ponadto w październiku 2014r. ubezpieczona dokonała zakupu: żywności - 171,00 zł, środków czystości - 80,00 zł, odzieży i obuwia - 220,00 zł oraz leków - 50,00 zł.

Odwołująca zadłużenie w wysokości 500 złotych, gdyż czasem jest zmuszona pożyczyć pieniądze na życie.

Odwołująca nie posiada żadnych nieruchomości ani innego wartościowego mienia podlegającego zajęciu.

Ubezpieczona zajmuje mieszkanie (...) metrów kwadratowych. Od listopada 2014r. czynsz za mieszkanie wynosi 293,75 zł. Ubezpieczona nie płaci czynszu za mieszkanie. Ma z tego tytułu zadłużenie. Czynsz był potrącany z emerytury, natomiast odkąd z emerytury potrącanie jest zajęcie komornicze na rzecz funduszu alimentacyjnego, miasto nie egzekwuje czynszu. Ubezpieczona ma orzeczoną eksmisję i czeka na lokal socjalny, który – jak jej powiedziano – może dostać dopiero za 10 lat.

Mieszkanie ogrzewa prądem, gdyż zatruła się w ubiegłym roku dymem, z powodu pożaru na klatce, nadto nie jest w stanie nosić węgla na 3 piętro. W mieszkaniu odwołującej również był dwukrotnie pożar, 3 lata wcześniej wszystko uległo spaleni. Ma też piec na gaz. W mieszkaniu jest bardzo zimno, bo okna są nieszczelne.

H. O. (1) leczy się na nadciśnienie i cukrzycę. Wymaga stałego przyjmowania leków. Nie zawsze wykupuje leki, bo nie ma za co, czasem bywa że traci przytomność. Odczuwa też bardzo silne bóle kręgosłupa, które się nasiliły po podniesieniu szafki przy opiece na niepełnosprawnym.

W ramach porozumienia o wolontariat co drugi dzień opiekuje się jedną panią i niepełnosprawnym mężczyzną. Pomaga im przygotować jedzenie, zrobić zakupy, umyć naczynia. Czasem dostanie od nich coś do jedzenia. Czasem również dostaje od nich leki na nadciśnienie czy środki przeciwbólowe.

Ubezpieczona nie korzysta z pomocy Ośrodka Pomocy (...).

Powyższych ustaleń Sąd dokonał w oparciu o materiał dowodowy w postaci akt organu rentowego oraz przesłuchania odwołującej (nagranie z rozprawy z dnia 21 kwietnia 2015r. min. 03.18 i n. k.19). Zebrany materiał dowodowy Sąd uznał za wystarczający do merytorycznego rozpoznania sprawy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie treścią art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2015, poz. 114) z dniem wejścia w życie tej ustawy (tj. od 1 maja 2004r.) fundusz alimentacyjny przechodzi w stan likwidacji.

Zgodnie zaś z ust. 3 likwidatorem funduszu jest Prezes Zakładu w zakresie spraw o świadczenia z funduszu, do których prawo powstało przed dniem wejścia w życie ustawy.

W myśl art. 67 tej ustawy, egzekucję należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu prowadzi się w dalszym ciągu, aż do ich zaspokojenia. Organ egzekucyjny przekazuje likwidatorowi kwoty ściągnięte od osoby zobowiązanej do alimentacji, pozostałe po zaspokojeniu alimentów i należności z tytułu wypłaconej zaliczki alimentacyjnej.

Z kolei zgodnie z treścią art. 68 ust. 1 ustawy, w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów, lub osoby zobowiązanej do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu, likwidator może umorzyć, rozłożyć na raty lub odroczyć

termin płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych lub bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu.

Ustawodawca, posługując się niedookreślonym zwrotem „w szczególnie uzasadnionych przypadkach” nałożył na organ rentowy obowiązek wszechstronnego rozważenia całokształtu okoliczności konkretnej sprawy. Jednocześnie podkreślił, że umorzenie należności wobec funduszu alimentacyjnego może mieć miejsce jedynie w wyjątkowych sytuacjach, jako odstępstwo od przyjętej zasady pełnego pokrycia należności wypłaconych przez fundusz przez osobę zobowiązaną do alimentacji (art. 67 ustawy). Celem wprowadzenia tego wyjątku było niewątpliwie zapobieżenie sytuacjom, w których osoba zobowiązana do zwrotu należności wobec funduszu nie mogłaby w wyniku tego zwrotu zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych. Według wskazówek ustawodawcy, oceniając przesłanki do umorzenia zadłużenia, należy uwzględniać sytuację zdrowotną, rodzinną i materialno-bytową osoby zobowiązanej.

Wystąpienie szczególnie uzasadnionego przypadku umożliwiające skorzystanie z umorzenia należności zlikwidowanego funduszu alimentacyjnego podlega ocenie sądu ubezpieczeń społecznych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2012r., II UK 133/11, M.P.Pr. (...) - 323).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego uważa się, że w rozumieniu art. 68 ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych "szczególnie uzasadnione przypadki" związane z sytuacją zdrowotną lub rodzinną zobowiązanego, które umożliwiają umorzenie należności zlikwidowanego funduszu alimentacyjnego, to sytuacje nadzwyczajne, powstałe w wyniku wypadku losowego, niezależne od zobowiązanego, w następstwie których jego sytuacja ulega takiemu pogorszeniu, że nie jest on w stanie na bieżąco spłacać swoich należności, a nadto nie ma perspektywy poprawy i zmiany tej sytuacji. Z tych przyczyn zobowiązany nie jest w stanie na bieżąco ani w dającej się przewidzieć perspektywie czasowej regulować obarczających go zaległości alimentacyjnych bez uszczerbku dla jego zdrowia lub zdrowia oraz naruszenia innych istotnych dóbr najbliższych członków jego rodziny (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2012r., II UK 133/11, M.P.Pr. (...) - 323, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2010r., I UK 119/10, LEX nr 686798, por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010r., I UK 270/09, LEX nr 585729, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 2008r., II UK 359/07, OSNP 2010/1-2/18).

Analizując okoliczności niniejszej sprawy Sąd, odmiennie od stanowiska organu rentowego, doszedł do przekonania, że w sprawie zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające umorzenie należności odwołującej H. O. (1) wobec likwidowanego funduszu alimentacyjnego. Okoliczności te wynikają zarówno z sytuacji materialno – bytowej jak i zdrowotnej odwołującej.

Przede wszystkim wskazać należy, że stan materialny odwołującej uległ znacznemu pogorszeniu od listopada 2014r.

Do października 2014r. ubezpieczona zamieszkiwała i prowadziła gospodarstwo domowe wraz z upośledzonym synem M. O., który był uprawniony do świadczeń rentowych w łącznej wysokości 920 zł. Kwota ta była istotnym składnikiem budżetu domowego.

M. O. zmarł w dniu 20 września 2014r. i od tego czasu ubezpieczona zamieszkuje sama i sama prowadzi gospodarstwo domowe a jedynym źródłem utrzymania jest pobierana przez nią emerytura, która objęta jest egzekucją komorniczą i są z niej potrącane kwoty na poczet zaległych alimentów z likwidowanego funduszu alimentacyjnego. Od marca 2015r. ubezpieczonej z emerytury pozostaje do wypłaty 441,23 zł netto.

Żeby uzyskać dodatkowe dochody ubezpieczona, w ramach porozumienia o wolontariat, co drugi dzień opiekuje się dwoma osobami. Z tego tytułu, w miesiącach w których świadczy taką pomoc otrzymuje zwrot kosztów. Za grudzień 2014r. otrzymała z tego tytułu 456 zł.

Ubezpieczona ponosi typowe wydatki związane z utrzymaniem. Wg oświadczenia odwołującej wydatki gospodarstwa domowego za miesiąc październik 2014r. za czynsz i media wynoszą 663 zł: czynsz - 283.00 zł, energia elektryczna - 200.00 zł, gaz - 110.00 zł, telefon - 30,00 zł, abonament telewizyjny - 40.00 zł. Wprawdzie za miesiąc wrzesień

ubezpieczona udokumentowała wydatki na prąd i gaz w dużo niższej wysokości, jednak mając na uwadze, że mieszkanie ogrzewane jest prądem, należy wziąć pod uwagę, iż w sezonie grzewczym te rachunki są dużo wyższe.

Należy wskazać, że nawet po uwzględnieniu kwoty jaką odwołująca otrzymuje wykonując czynności w ramach wolontariatu, po potrąceniu kosztów czynszu i mediów na życie pozostaje jej około 200 - 250 zł. Jest to kwota absolutnie niewystarczająca do przeżycia, stąd ubezpieczona zalega z opłatą czynszu za mieszkanie a kwota zadłużenia z tego tytułu rośnie. Odwołująca ma już orzeczoną eksmisję i czeka na lokal zastępczy.

H. O. (1) czasem zmuszona jest pożyczać drobne kwoty, by przeżyć do kolejnej emerytury. Obecnie posiada zadłużenie w wysokości 500 złotych. Czasem dostaje jedzenie od osób, którymi zajmuje się w ramach wolontariatu.

Również stan zdrowia ubezpieczonej nie rokuje poprawy sytuacji materialnej. H. O. (1) wymaga stałego leczenia farmakologicznego z powodu nadciśnienia i cukrzycy, nie zawsze jednak wykupuje leki, bo jej na to nie stać. Z powodu braku systematycznego leczenia tych schorzeń czasami traci przytomność. Cierpi również na bóle kręgosłupa. Od osób, którymi zajmuje się w ramach wolontariatu otrzymuje niekiedy jakieś leki. np. środki przeciwbólowe czy leki na nadciśnienie.

W ocenie Sądu, biorąc pod uwagę wysokość dochodów ubezpieczonej nie można stwierdzić, by miała ona możliwość spłacić zadłużenie wobec funduszu i jednocześnie zaspokoić podstawowe potrzeby życiowe, w tym potrzeby związane ze stanem zdrowia, zarówno w chwili obecnej jak i w przyszłości. H. O. (1) nie ma żadnego majątku, nie posiada żadnych wartościowych rzeczy, które mogłyby zostać przeznaczone na uregulowanie zadłużenia, a stan jej zdrowia oraz wiek 61 lat pozwalają na stwierdzenie, że w dalszej perspektywie czasowej również nie będzie w stanie spłacić zadłużenia wobec funduszu alimentacyjnego. Odwołująca z posiadanych środków nie jest w stanie zaspokoić nawet podstawowych potrzeb życiowych. Nawet w sytuacji umorzenia należności względem funduszu alimentacyjnego, ubezpieczona będzie mieć z emerytury potrącone należności z tytułu zadłużenia związanego z nieopłacaniem czynszu za mieszkanie, które w chwili obecnej nie są egzekwowane.

Reasumując, Sąd stwierdza, że niewątpliwie ciężka sytuacja materialna i zdrowotna odwołującej wyczerpuje pojęcie „szczególnie uzasadnionego przypadku” w rozumieniu art. 68 ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych i jest wystarczającą przesłanką do umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego.

Mając powyższe na uwadze Sąd, na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję i orzekł jak w sentencji wyroku.

(-)SSO Teresa Kalinka